

CZĘŚĆ IX BUDOWA NIEZALEŻNEJ POLITYKI ZDROWOTNEJ W POLSCE: MIĘDZYKRAJOWE UWARUNKOWANIA*

Rozwój niezależnego systemu opieki zdrowotnej, opierającego się na interesach i potrzebach zdrowotnych polskiego społeczeństwa, jak również dopasowanie go do warunków kulturowych i ekonomicznych kraju nie jest łatwe. Opracowanie właściwej strategii musi uwzględnić skalę istniejących globalnych zależności i ich konsekwencje.

WPŁYWY I OGRANICZENIA ZE STRONY UNII EUROPEJSKIEJ I INNYCH ORGANIZACJI MIĘDZYKRAJOWYCH W KSZTAŁTOWANIU POLITYKI ZDROWOTNEJ W POLSCE I INNYCH KRAJACH

Należy zdać sobie sprawę z tego, że potężne lobby farmaceutyczne Unii Europejskiej wywiera ogromny wpływ na przepisy prawne i decyzje polityczne oraz ich nakierowanie na ochronę korporacyjnych interesów. Przedstawiciele przemysłu farmaceutycznego mają kontakt z członkami Komisji Europejskiej, jak i parlamentarzystami Unii Eu-

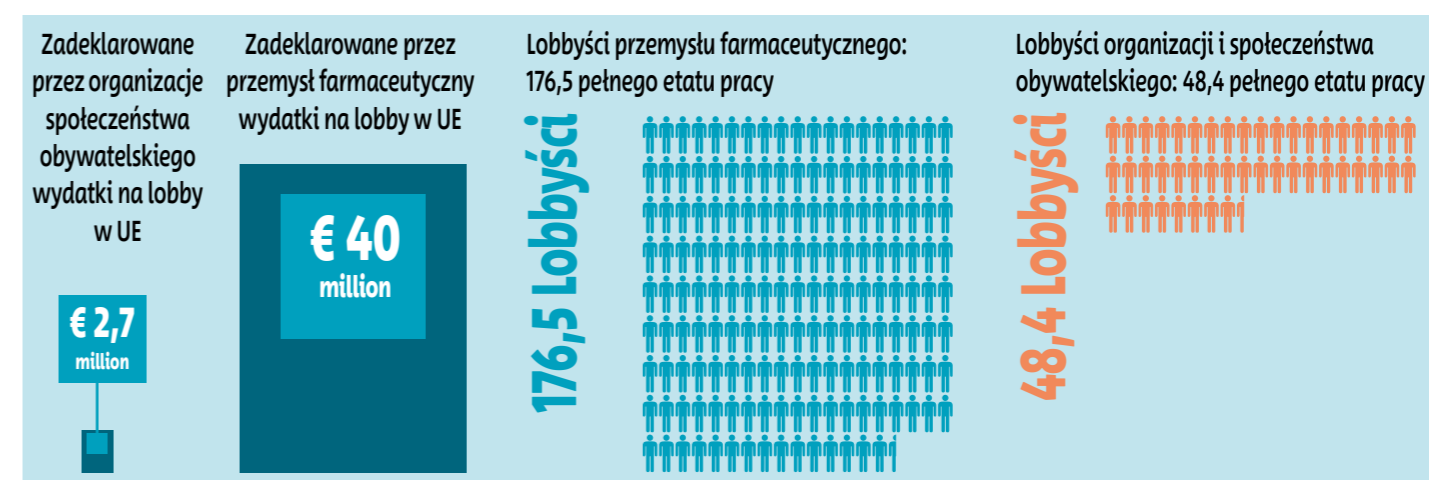
ropejskiej. Dysponują również możliwością organizowania międzynarodowych forów, na których będą mogli pozostawać w bezpośrednim kontakcie z urzędnikami państw członkowskich Unii Europejskiej. Big Pharma korzysta z uprzywilejowanego dostępu do podejmowania decyzji w Brukseli, co jest ułatwione dzięki ogromnym wydatkom na lobby, złożonej sieci podmiotów, szerokim spotkaniom z decydentami oraz uczestnictwu w grupach doradczych (CEO, 2015).

Statystyki informują, że lobby farmaceutyczne w Brukseli jest drugie, co do wielkości, po amerykańskim lobby w Waszyngtonie, z deklarowanym budżetem 40 milionów euro i

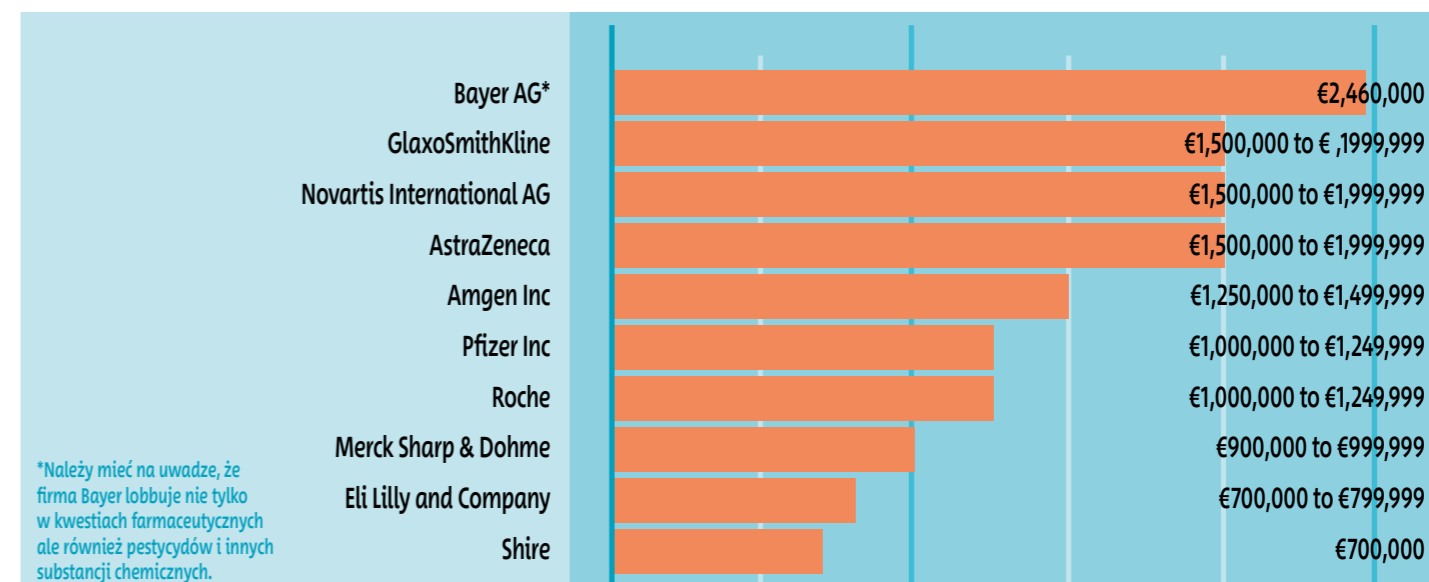
armią setek lobbystów (rysunek 12, wykres 21). Wydatki lobbystów przemysłu farmaceutycznego znacznie przewyższają wydatki podmiotów zajmujących się kwestiami zdrowia publicznego.

Istnieje wiele innych sposobów, poprzez które przemysł farmaceutyczny może wywierać wpływ na decydentów w organach Unii Europejskiej i społeczeństwa. Dzieje się to między innymi poprzez finansowanie wielu reprezentatywnych grup pacjentów aktywnych na poziomie UE, które są w znacznym stopniu, a często nawet w większości finansowane przez przemysł farmaceutyczny

Rysunek 12. Porównanie wydatków na lobby w kwestiach farmaceutycznych i zatrudnienia lobbystów przemysłu farmaceutycznego w porównaniu do wydatków i zatrudnienia ze strony organizacji społeczeństwa obywatelskiego i grup konsumenckich

Wykres 21. Wydatki na lobby 10 największych firm farmaceutycznych, zarejestrowane w rejestrze przejrzystości UE, 2014

Ponadto, przedstawiciele firm farmaceutycznych wchodzić w skład grup ekspertów - doradczych organów Komisji Europejskiej. Dotyczy to między innymi Europejskiego Forum ds. Alkoholu i Zdrowia (EAHF), grupy ekspertów odpowiedzialnych za wdrożenie dyrektywy w sprawie ochrony zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych (Technical Expert Group for the implementation of the Directive On The Protection Of Animals Used For Scientific Purposes), czy grupy ekspertów obszarów działalności związanej z odpo-

wiedzialnością w dziedzinie farmaceutyków (Expert Group on Corporate Responsibility in the field of Pharmaceuticals). Ma to bezpośredni wpływ na kształtowanie programu politycznego organów Unii Europejskiej.

Lobbysci przemysłu farmaceutycznego wchodzić również w skład wielu organizacji na poziomie Unii Europejskiej, m.in.:

- Europejskiej Federacji Przemysłu i Stowarzyszeń Farmaceutycznych (EFPIA)
- Europejskiego Stowarzyszenia Producentów Leków Bez Recepty (AESGP)

tów Leków Bez Recepty (AESGP)

- Europejskiego Stowarzyszenia Producentów Leków Generycznych (EGA)
- Europejskiego Forum Pacjentów (EPF)
- Grupy Farmaceutycznej Unii Europejskiej (PGEU)

Dla kontrastu, w składzie żadnej z tych organizacji nie ma członków organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska i tylko jeden przedstawiciel Europejskiej Organizacji Konsumentów (BEUC).

Uznaje się, że uchwalenie, w 2002 roku, dyrektywy w sprawie suplementów żywnościowych (2002/46/EC), narzucającej ograniczenia rodzaju i dawek substancji odżywczych, które mogą być zawarte w suplementach żywnościowych, była bezpośrednią próbą ochrony interesów przemysłu farmaceutycznego. Dyrektywa ta stara się ukryć ten cel twierdząc, że dopuszczalne górne limity dla każdego składnika odżywczego będą szacowane w sposób naukowy, poprzez tzw.: „naukową ocenę ryzyka”. W rzeczywistości jednak, większość obecnie proponowanych metod oceny rzekomego ryzyka spożywania suplementów diety nie są naukowe i w rzeczywistości są wysoce wadliwe.

Dowody na działania Unii Europejskiej, uniemożliwiające pacjentom dostęp do naturalnych substancji odżywczych, można zauważyć również w Rozporządzeniu w Sprawie Oświadczeń Żywnościowych i Zdrowotnych Dotyczących Żywności (EC/1924/2006). Pomimo zgłoszenia ponad 44 000 oświadczeń zdrowotnych i żywnościowych do autoryzacji, na podstawie tego rozporządzenia, tylko 256 z nich uzyskało autoryzację (BBC News, 2010) (EC, 2016). Mając na uwadze prowadzone od przeszło wieku badania naukowe nad wpływem niezbędnych witamin i mikroelementów, zakaz rozpowszechniania tych informacji przynosi szkodę działu na szkodę mieszkańców Europy.

- **Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ)**

Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) ma bliskie relacje z szeroką gamą międzynarodowych korporacji. Dzięki tak zwanej „Fundacji Narodów Zjednoczonych” (ang. United Nations Foundation), prywatni darczyńcy mogą wspierać ONZ w swoich działaniach. Do „partnerów korporacyjnych” Fundacji Narodów Zjednoczonych, z sektora farmaceutycz-

nego i chemicznego, należą Johnson & Johnson oraz Dow Corning Corporation (UNF, 2013).

Uważa się, że od momentu rozpoczęcia działalności tej fundacji, w 1998 roku, dzięki donacji 1 miliarda dolarów od amerykańskiego potentata medialnego Teda Turnera, fundacja ta zebrała dodatkowe 1,2 mld dolarów od międzynarodowych korporacji i z innych źródeł. Dzięki wprowadzeniu tych darowizn, korporacje są w stanie bezpośrednio wpływać na kształtowanie polityki zdrowotnej przez ONZ. W kwestii HIV i AIDS, działania te podejmowane są w ramach Wspólnego Programu Narodów Zjednoczonych Zwalczenia HIV i AIDS (UNAIDS), promującego toksyczne leki antyretrowirusowe i ignorując aspekty żywieniowe i inne metody poprawy zdrowia pacjentów.

Inni partnerzy biznesowi ONZ obejmują chemiczną firmę BASF i Fundację Sanofi Espoir Corporate - organizację założoną przez grupę farmaceutyczną Sanofi (UN, 2018).

- **Światowa Organizacja Zdrowia (WHO)**

Światowa Organizacja Zdrowia została założona w 1948 roku. Jej statutowym celem jest osiągnięcie przez wszystkich ludzi możliwie najwyższego poziomu zdrowia. Pomimo deklaracji, dalej niedobory mikroelementów utrzymują się na skalę globalną, jak i ciężar chorób przewlekłych nie słabnie, co wskazuje, że WHO poniosło klęskę w realizacji tego celu. Co gorsze, w ostatnich latach, WHO jest pod wyraźnym wpływem przemysłu farmaceutycznego, inwestorów i lobbystów.

Przedstawiciele i pracownicy firm farmaceutycznych są członkami komisji doradczych WHO, z których ich firmy mogą następnie czerpać bilionowe zyski. Klasycznym przykładem była histeria „świńskiej grypy” H1N1, kiedy to naukowcom, którzy mieli podpisane

kontrakty z producentami Tamiflu i innych leków przeciwko świńskiej grypie, udało się przekonać WHO, by polecać zakup i korzystanie z tych leków, jako rzekomych środków do zwalczania pandemii (The Guardian, 2010).

- **Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO)**

Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) została założona w 1945 roku. Jednym z głównych jej celów jest podniesienie poziomu jakości żywienia (FAO, 2017). Organizacja ta również poniosła klęskę w realizacji tego celu, ponieważ niedobory mikroskładników odżywczych dotyczą co najmniej 2 miliardów ludzi na całym świecie (FAO, 2014).

FAO uważa, że „sektor prywatny” jest kluczowym sojusznikiem w walce z głodem. W związku z tym, jednym z jej najważniejszych partnerów jest „Bill & Melinda Gates Foundation”. Jak wykazało dochodzenie prowadzone przez Los Angeles Times w 2007 roku, inwestycje Gates Foundation, obejmowały wielomiliardowe akcje firm farmaceutycznych i innych korporacji, które były krytykowane za pogorszenie ubóstwa, zanieczyszczenie i inne nieetyczne praktyki. Co jest istotne, analiza opublikowana w 2011 roku pokazała, że kilku członków Fundacji Gatesów, członków zarządu, zespołów kierowniczych oraz głównych fundatorów, byli członkami zarządów lub oddziałów wykonawczych głównych firm farmaceutycznych (Piller C. et al., 2007) (Stuckler D., 2011). Gates Foundation jest również zagorzałym zwolennikiem i propagatorem upraw genetycznie modyfikowanej żywności.

- **Komisja Codex Alimentarius**

Komisja Codex Alimentarius Commission (Codex) jest międzynarodowym organem doradczym, który wraz z dyrektorami generalnymi

Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) i Organizacją Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO), konsultuje swoje propozycje, we wszystkich sprawach odnoszących się do wspólnych programów norm żywnościowych FAO i WHO

Komisja Codex została założona w 1963 roku. Do Głównych celów Komisji Codex należą ochrona zdrowia konsumentów, zapewnienie uczciwych praktyk w handlu żywnością oraz promowanie koordynacji norm żywnościowych ustanawianych przez międzynarodowe organizacje rządowe i pozarządowe. W rzeczywistości jednak, działania Komisji Codex nie świadczą o ochronie zdrowia konsumentów, lecz raczej służą interesom wielonarodowych farmaceutycznych, chemicznych, biotechnologicznych i spożywczych koncernów.

Przyjęcie przez kraje różnych światowych standardów i wytycznych, opracowanych przez Komisję Codex, jest teoretycznie opcjonalne. Jednak utworzenie Światowej Organizacji Handlu (WTO), w dniu 1 stycznia 1995 roku, zasadniczo zmieniło międzynarodowy status tych standardów, ponieważ są one obecnie coraz częściej wykorzystywane przez WTO do rozstrzygnięcia międzynarodowych sporów handlowych dotyczących żywności (WTO, 2018). W związku z tym, potencjalne zagrożenie zaangażowania się - i przegrania - takiego sporu sprawia, że przyjęcie norm i

wytycznych Komisji Codex jest przymusowe i nie pozostawia krajom członkowskim innego rozwiązania, niż przestrzeganie ich. W związku z tym, że większość krajów na świecie jest obecnie członkami WTO, a normy i wytyczne Komisji Codex dotyczą praktycznie każdej żywności, działalność Komisji Codex ma bezpośredni wpływ na większość ludzi na naszej planecie.

Wytyczne dotyczące witamin i składników mineralnych suplementów diety stanowią szczególnie dobry przykład sposobu, w jaki funkcjonuje Komisja Codex (FAO, Guidelines for Vitamin and Mineral Food Supplements, 2005). Regulacja prawna, przyjęta jako międzynarodowy benchmark na spotkaniu w Rzymie, w lipcu 2005 roku, została sporządzona w oparciu o tekst dyrektywy Unii Europejskiej w sprawie suplementów żywnościowych. Wytyczne te ustanawiają restrykcje dotyczące górnych limitów dawek witamin i minerałów oraz wprowadzają zakaz twierdzenia, że suplementy witaminowe i mineralne mogą być stosowane dla zapobiegania, łagodzenia lub leczenia chorób. W rezultacie, mając ponadto na uwadze rosnącą liczbę dowodów świadczących o imponującej poprawie zdrowia, która może zostać osiągnięta poprzez stosowanie suplementów diety, można stwierdzić, że regulacje te nie działają w celu ochrony zdrowia konsumentów. Globalne egzekwowanie tych wytycznych zapewniłoby, że sprzedaż leczniczych, pro-

filaktycznych i terapeutycznych produktów zdrowotnych pozostanie wyłączną domeną przemysłu farmaceutycznego.

Żywność organiczna również cieszy się zwiększoną w ostatnich latach uwagą Komisji Codex. Na przykład, międzynarodowe wytyczne dotyczące wytwarzania, przetwarzania, znakowania i wprowadzania na rynek żywności ekologicznej („Guidelines for the Production, Processing, Labeling and Marketing of Organic Foods”), zezwalają teraz na stosowanie ryzykownych dla zdrowia substancji, takich jak dwutlenek siarki, który może powodować reakcje alergiczne u niektórych osób, a także karagen, dla którego istnieją dowody na związek z powstawaniem wrzodów jelit i guzów nowotworowych w jelitach. Ponadto, wytyczne te umożliwiają również korzystanie z etylenu, stosowanego do sztucznego wywoływania dojrzewania niektórych owoców i warzyw (FAO, 1999). Można zatem zauważyć, że Komisja Codex podejmuje niepokojące kroki pozwalające na objęcie żywności ekologicznej wątpliwymi i nienaturalnymi praktykami rolniczymi, które są stosowane w pokarmach nieekologicznych.

*Wkład w opracowanie tego rozdziału: Paul Anthony Taylor